

Te voet

Door het weidse
Ilperveld

reizen

11

De Amaliabibliotheek.

FOTO PAUL VAN RIEL/HOLLANDSE HOOGTE

Negentig jaar geleden werd in Weimar de grondslag gelegd voor de eerste Duitse republiek. In hetzelfde jaar werd in die stad de kunststroming Bauhaus opgericht. Alle aanleiding voor een bezoek dus. Bovendien is het gewoon een mooie stad.

JOOST VERMEULEN

Het buitenverblijf van Goethe, waar hij zich

Stad van Goethe,

De Bauhaus Universiteit, ontwerp Henry van de Velde.

FOTO NATHAN WILLOCK/HH

Er staan twee levensgrote vergulde beelden op het balkon van hotel Elephant. Vanaf hun verheven post lijken ze de mensen op het marktplein neerbuigend toe te wuiven. "Het zijn Walter Gropius en Alma Mahler." Terwijl hij ons vanuit zijn kitscherige worststal te woord staat, blijft de blik van Hans Schön-mayer toch vooral gericht op het vlees dat op de grill voor hem ligt. "Allemaal flauwekul. Ze hadden gewoon dat balkon moeten slopen. Nu wordt er steeds weer aandacht op gevestigd. Want als de toeristen vragen waarom die beelden er staan, dan moet ik altijd weer vertellen dat dat is om de aandacht af te leiden van het feit dat dit balkon ooit op verzoek van Hitler is gebouwd om de inwoners van Weimar te kunnen toespreken."

Nee, ketchup serveert Hans niet bij zijn worst, wie dat wil, moet ergens anders zijn. Mosterd wel, die krijg je er ongevraagd bij. En het broodje, dat is eigenlijk alleen maar om de worst mee vast te houden. De worst, daar gaat het om. Daarover praat hij liever dan over het zwarte verleden van zijn stad. Weten we wel dat de beste Thüringer worst uit Weimar komt?

Ondanks het druilerige weer en het vroege uur staat er zondagochtend om half tien al een tiental mensen te wachten voor een smalle trap die naar beneden voert. Ze staan in kleine groepjes bij elkaar. Ze spreken zacht als om de gewijde sfeer niet te verbreken. Beneden in een grote vierkante ruimte staan zo'n twintigtal grafkisten opgesteld, barokke gevallen, sommige versierd

met engelen en grote krullen: de hertogen van Saxon Weimar en hun familie. Maar de aandacht van de meeste bezoekers gaat niet uit naar de kist van grootvorst Michael, diens zoon of zijn vrouw, maar naar de twee simpele houten kisten die links naast de trap staan. Nog onafscheidelijker dan tijdens hun leven liggen ze hier sinds hun dood vlak naast elkaar, twee van de grootste geesten uit de achttiende eeuw: Goethe en Schiller.

In het huis waar Goethe het grootste deel van zijn leven doorbracht, heerst bepaald geen gewijde rust. Een groep kwebbelende Spanjaarden en een al even luidruchtige groep Belgen proberen het geluid dat van buiten komt te overstemmen. Daar viere leerlingen van het vlakbij gelegen Goethe Gymnasium net hun eindexamenfeestje. Onder begeleiding van bulderende popmuziek, afgewisseld door a capella gezongen liederen in het Latijn, worden alle scholieren die dit jaar hun examen hebben gehaald, ondergedompeld in de stadsfontein. "Een gebruik dat vermoedelijk teruggaat tot de tijd van Goethe," hoor ik een gids vertellen aan zijn groep.

"Vermoedelijk onzin," fluistert Uta Kühne van de VVV ons in het oor. "Ik snap wel dat ze dat vertellen; heel veel mensen komen hier speciaal voor Goethe, en dan is zo'n detail leuk." Vast net zo leuk als de Goethe-apotheek, de -restaurants, -theehuizen en zelfs winkelcentra die zijn naam dragen. Het Goethe Kaufhaus staat trouwens om de hoek bij het Schillerhuis.

Weimar heeft een prachtige historisch stadshart, waarin gebouwen uit de achttiende en negentiende eeuw domineren. De meeste zijn op de een of andere manier verbonden met hertogen van Saxon Weimar, die vanaf de zestiende eeuw aan de macht waren.

De belangrijkste exponenten van deze adellijke familie waren hertog Carl August (1757- 1823) en zijn moeder Amalia. Zij is vooral beroemd geworden vanwege de later naar haar vernoemde bibliotheek. In het Grünes Schloss, een zestiende-eeuws familiekaasteel, liet zij rond 1760 drie complete verdiepingen verbouwen om haar collectie handschriften en zeldzame boeken te herbergen. De in rococo-stijl opgetrokken zalen verkeerden tot 2004 nog vrijwel in originele staat. In dat jaar werd het slot echter door een enorme brand getroffen, waarbij ook een deel van de bibliotheek werd verwoest. Met hulp van experts uit de hele wereld en een enorme subsidie van de Unesco zijn de zalen intussen in hun oude glorie hersteld.

Onder haar zoon, groothertog Carl August, begon de grote bloeiperiode van Weimar. Kunstenaars en geleerden uit heel Europa trokken naar deze stad in het midden van Duitsland. Onder hen de toen nog jonge schrijvers Goethe en Schiller. Verbleven de meeste beroemdheden slechts tijdelijk aan het hof, zij zouden dankzij de financiële en morele steun van Carl August in Weimar blijven.

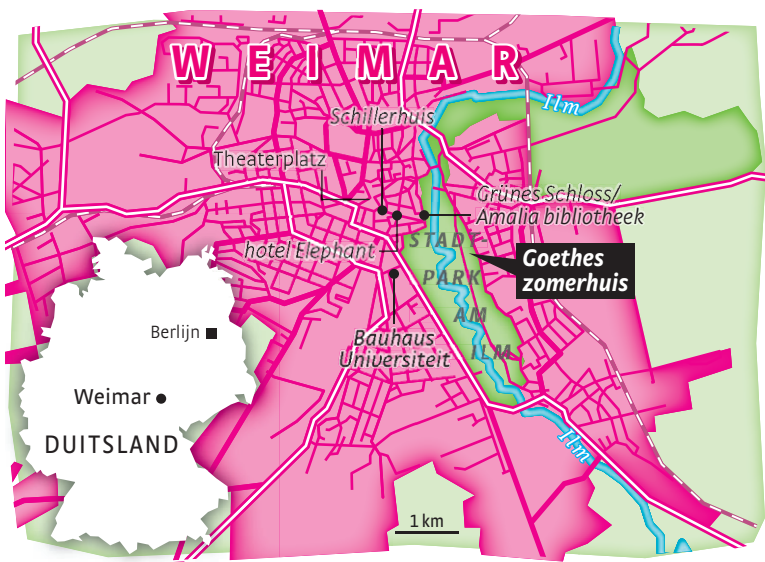
Goethe zou uiteindelijk zelfs een belangrijke stempel drukken op het uiterlijk van de stad. Want op ver-

terugtrok als hij wilde werken.

FOTO RÉNIE VAN DER PUTTE

Schiller en worst

Eén van die tekeningen hangt beneden. De schets, in zwaar romantische stijl, is op zijn zachtst gezegd middelmatig van kwaliteit. “Goethe tekende en schilderde graag. In zijn jonge jaren had hij ook de ambitie om kunstenaar te worden. Maar nadat hij met een aantal kunstenaars een reis naar Rome had gemaakt, zag hij in dat zijn schilder talenten onvoldoende waren om ooit tot de top te kunnen behoren. Vanaf dat moment tekende hij enkel nog voor zijn eigen plezier. En geschilderd heeft hij daarna voor zover wij weten slechts zelden.”

De hoeveelheid informatie die je, gevraagd en ongevraagd, over Goethe te horen krijgt in Weimar, grenst aan het ongelofelijke. Elk detail lijkt uitgezocht. Zelfs hoe hij precies door het park wandelde is bekend. Die overmaat aan Goethefeiten zou als een domper kunnen werken. Maar gek genoeg is dat toch niet zo. Het werkt hooguit af en toe op de lachspieren. Dat komt, ondanks de overdaad, doordat de manier waarop men in Weimar met de erfenis van Goethe omgaat, over het algemeen van respect getuigt.

Zoals Goethe ongevraagd binnensluispt zodra je het treinstation uit loopt, ontkomt de bezoeker aan Weimar ook niet aan het Bauhaus. Deze beroemde kunstschool, die een enorme invloed heeft gehad op de ontwikkeling van de twintigste-eeuwse kunst, werd hier in 1919 door architect Walter Gropius opgericht. De nieuwe opleiding werd gevestigd in een door de Belgische art-nouveaustijl kunstenaar Henry van de Velde ont-

worpen gebouw.

Dit prachtige pand, dat de Tweede Wereldoorlog en de communistische tijd vrijwel ongeschonden heeft overleefd, vormt nu het middelpunt van de Bauhaus Universiteit. Onder leiding van gevorderde studenten en pas afgestudeerden van deze instelling worden er vrijwel dagelijks Bauhaus rondleidingen georganiseerd.

In een paar uur tijd word je langs alle hoogtepunten gevoerd: het kantoor van Gropius, waarvan het interieur door hemzelf werd ontworpen; de ateliers en plekken waar beroemde medewerkers – Paul Klee, Wassily Kandinsky, Lyonel Feininger – woonden en werkten; en het enige in Weimar werkelijk gerealiseerde ontwerp, het Haus am Horn.

En passant krijg je ook precies uitgelegd waar het belang van het Bau-

haus eigenlijk in was gelegen en ook waarom het begin jaren dertig misging in Weimar. Je hoort dan de verhalen die bij de worst op de markt liever niet verteld worden. Dat Weimar als één van de eerste steden in Duitsland geheel genazificeerd was. En dat vrijwel alle beroemde kunstenaars al begin jaren dertig de stad uit zijn gevlucht.

Peter Steinholzer, een jonge architect die een paar jaar geleden aan de Bauhaus Universiteit afstudeerde, is kritisch over de geschiedenis, maar ziet ook dat Weimar nu dat deel van het verleden zeer serieus neemt. “Men heeft zelfs met geld van de stad een prachtige collectie van Bauhaus kunst opgebouwd.”

Uta Kühne van de VVV vertelt dat 2009 een heel belangrijk jaar voor Weimar is. “Dit jaar is het precies negentig jaar geleden dat het Bauhaus hier werd opgericht. En bovendien vieren we dit najaar ook dat het negentig jaar geleden is dat hier de grondslag werd gelegd voor de eerste Duitse republiek. Die herdenking krijgt extra gewicht omdat het ook twintig jaar geleden is dat de Muur viel en precies zestig jaar sinds opnieuw een Duitse grondwet werd vastgesteld.”

Op de Theaterplatz, in het hart van Weimar, lijken alle draden van de stadsgeschiedenis bij elkaar te komen. Midden op het plein staat een standbeeld van de twee grote geleerden en schrijvers Goethe en Schiller. Achter hen het beroemde theater waar de oeropvoeringen van Goethes theaterstukken plaatsvonden. Een klein, door Walter Gropius ontworpen plaquette herinnert aan de andere historische rol die dit gebouw heeft gespeeld. Want hier kwamen in 1919 de Duitse parlementariërs maanden bijeen om een nieuwe grondwet op te stellen.

Aan de andere kant van het plein staat het Bauhausmuseum – Goethe en Schiller woonden op een steenworp afstand, hun weldoener, Carl August, binnen handbereik.

Met de trein ben je (via Frankfurt) in zes uur in Weimar.
www.duitsverkeersbureau.nl

zoek van de grootvorst ontwierp hij eind achttiende eeuw het grote stadspark Am Ilm. Het is ook nu nog een geliefkoosde verblijfplaats, met een folly in de vorm van een middeleeuwse ruïne, een in Romeinse stijl opgetrokken kapel waarvandaan je een schitterend uitzicht hebt over de rivier de Ilm, die vredig door het enorme park kabbelt.

De toeristen slenteren meestal na een bezoek aan de Amaliabibliotheek en het woonhuis van Goethe door dit park naar het buitenverblijf van de laatste aan de andere kant van de rivier, een houten huis van

twee verdiepingen. Hier trok Goethe zich terug als hij echt wilde werken.

Een Duits stel staat in de tuin voor het huis. Hij heeft een dik boek bij zich, de verzamelde gedichten, waaruit hij zachtjes voorleest. Zijn partner staart, terwijl ze aandachtig luistert, naar de eerste verdieping, alsof ze achter de gordijntjes Goethe zelf hoopt te zien.

Vanuit de slaapkamer heb je een fantastisch uitzicht. “Het bureau dat nu in de hoek staat, stond vermoedelijk voor het raam. Daar schreef hij zijn gedichten. Of hij tekende het uitzicht.”

Worst is óók belangrijk in Weimar.

FOTO RÉNIE VAN DER PUTTE